

Forslag til nasjonal ramme for vindkraft - høringsinnspill

Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF) viser til forslag til nasjonal ramme for vindkraft som er sendt på høring. NJFFs høringsinnspill er delt inn i en generell del med NJFFs primærstandpunkt, og en del med sekundærstandpunkt, herunder krav til eventuell videre prosess, krav til forbedret kunnskapsgrunnlag og krav til konsesjonsprosess og konsekvensutredninger, samt en del der vi knytter kommentarer til noen av områdene som NVE har pekt ut som best egnede.

Primærstandpunkt - nei til landbasert vindkraft i norsk natur

NJFF standpunkt:

- Nei til mer landbasert vindkraft i norsk natur, og derved også nei til videreføring av nasjonal ramme for vindkraft på land
- Klimautfordringene og utfordringene knyttet til tap av natur må håndteres parallelt
- Krever en samlet strategisk plan for framtidig utvikling av fornybar energi

Begrunnelse:

Norsk natur har allerede bidratt

NJFF sier nei til nye konsesjoner for landbasert vindkraft i norsk natur, og mener at forslaget til nasjonal ramme derfor ikke bør tas videre som grunnlag for søknader om konsesjon for ny landbasert vindkraft i norsk natur.

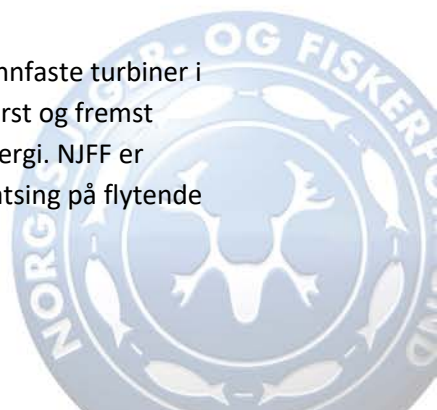
Utbygging av landbaserte vindkraftanlegg i norsk natur medfører store, irreversible inngrep som vil bidra til ytterligere tap av natur. NJFF legger til grunn at all videre satsing på ny fornybar energi må ha som utgangspunkt at det ikke skal bidra til nye tap av natur og ytterligere press på naturmangfoldet. Videre må ny energiutbygging også ivareta hensynet til jakt, fiske og annet friluftsliv. Forslaget til nasjonal ramme gir ikke et godt nok utgangspunkt for å forhindre ytterligere tap av natur eller sikre tilstrekkelig hensyn til friluftsliv, større sammenhengende naturområder og naturmangfold.

Norsk natur har allerede bidratt betydelig i form av at det allerede er gitt konsesjon til bygging av 21,9 TWh vindkraft på land. Deler av disse er allerede bygget og i drift, flere er under bygging eller i en oppstartsfasen for utbygging, og noen av konsesjonene har ikke kommet så langt.

NJFF sier med dette ikke nei til all landbasert vindkraft på land, men landbasert vindkraft må eventuelt lokaliseres til industriområder eller områder som allerede er regulert til utbyggingsformål.

Havvind har potensial

Havvind har et betydelig potensial for produksjon av fornybar energi. I dag er bunnfaste turbiner i havet i ferd med å bli lønnsomme. NJFF har pekt på havvind, og for Norges del først og fremst flytende havvind, som et mulig satsingsområde for produksjon av ny fornybar energi. NJFF er innforstått med at også havvind vil medføre utfordringer, og det er viktig at en satsing på flytende

havvind tar nødvendige hensyn til fiskeriene, til trekkruiter for fugl og generelt sett tar nødvendige miljøhensyn. En satsing på havvind vil ikke innebære omfattende irreversible naturinngrep tilsvarende det vi ser i forbindelse med bygging av landbaserte vindkraftanlegg.

I august 2019 ga Enova 2,3 milliarder kroner i støtte til Equinor for bygging av en flytende havvindpark i Tampenområdet i Nordsjøen. Dette er et betydelig skritt i retning av å ta nødvendig teknologi og utvikle industri som kan tilby havvindanlegg som kan bli lønnsom på noe sikt. NJFF har støttet dette initiativet.

NJFF mener det er i form av satsing på flytende havvind at vindkraft kan være et alternativ for satsing på utbygging av mer fornybar energi.

Vi må håndtere klimautfordringer og utfordringer med tap av natur parallelt

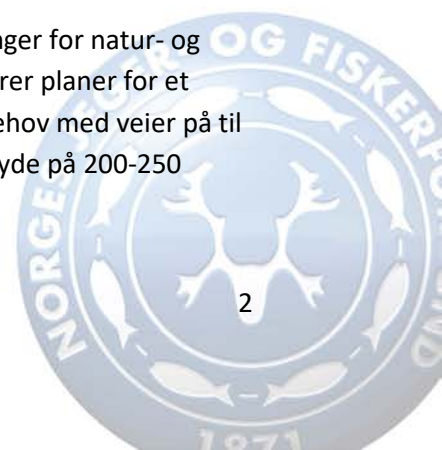
Klimautfordringene må tas på alvor. Det er behov for å utvikle en samlet strategi for en bærekraftig energi- og klimainnsats der også hensynet til en bærekraftig forvaltning og bruk av natur- og arealressurser inngår som en premiss. For NJFF er det viktig at vi rigger oss for framtiden slik at vi både kan håndtere klimautfordringer og stoppe videre tap av natur. Utvikling av ny fornybar energi må kombinere klimahensyn med ivaretagelse av naturmiljøet, naturmangfoldet og friluftslivshensyn. All utbygging av ny fornybar energi må baseres på et oppdatert kunnskapsgrunnlag som sikrer at hensynet til naturgrunnlaget og jakt, fiske og annet friluftsliv blir ivaretatt. Framtidens energiproduksjon må skje på en bærekraftig måte som både imøtekommer klimautfordringene og sikrer gode rammevilkår slik at naturen også i framtiden skal kunne levere viktige økosystemtjenester.

Klimautfordringer og tap av natur er to av våre største utfordringer. NJFF vil understreke at det er grunnleggende at vi klarer å håndtere begge disse utfordringene på en god måte. Løsninger og tiltak må velges uten at disse går på bekostning av verken klima eller medvirker til ytterligere tap av natur.

FNs naturpanel la våren 2019 fram sin tilstandsrapport om jordas natur og biomangfold. Rapporten setter fokus på at tap av natur er en like stor trussel som klimautfordringene. Tap av leveområder gjennom endret arealbruk og fragmentering er den viktigste årsaken til tap av naturmangfold. Arealinngrepene i forbindelse med utbygging av vindkraft på land er omfattende og irreversible. Utbyggingene vil få vidtrekkende og varige konsekvenser for biologisk mangfold og leveområder for flora og fauna. Verdifulle landskaper vil bli påvirket svært negativt i en skala som vi tidligere ikke har opplevd, og vil medvirke til en betydelig forringelse av vilkårene for rekreasjon og friluftsliv. Sett i et folkehelseperspektiv vil dette kunne gi en negativ utvikling.

Arealendringer påvirker ni av ti norske truede arter. Mer enn halvparten av de i alt 2355 rødlistede artene er truet på grunn av utbyggingsformål. Regjeringen sier selv i forslaget til statsbudsjett for Klima- og miljødepartementet for 2019 (Prop. 1 S (2018-2019) at arealendringer er den faktoren som i størst grad medfører tap av biologisk mangfold.

Bygging av vindkraftverk innebærer store naturinngrep med betydelige utfordringer for natur- og friluftslivsinteresser. Vindkraftbransjen har i dag ønsker om utbygging som tilsvarer planer for et område på rundt 2000 km². Dette innebærer i tillegg et betydelig infrastrukturbehov med veier på til sammen rundt 3000 km i vår natur. Det planlegges for vindturbiner med totalhøyde på 200-250 meter. I snitt ligger veibehovet på rundt 800 meter pr vindmølle.

Er erfaringene så langt er at søknader om konsesjon for bygging av vindkraft ofte berører inngrepsfrie/større sammenhengende naturområder og områder som er viktige for ulike typer friluftsliv, herunder jakt og fiske.

En realisering av planene i nasjonal ramme for vindkraft på land vil ikke være en løsning som ivaretar både hensynet til klimautfordringene og til behovet for å stanse tap av natur. Det vil derimot medvirke til ytterligere tap av natur. Svaret på utfordringene knyttet til tap av naturmangfold er ikke å legge til rette for ytterligere irreversible inngrep i vår natur.

Samlet strategisk plan for satsing på fornybar energi

NJFF vurderer forslaget til nasjonal ramme som utilstrekkelig som beslutningsgrunnlag for å ta stilling til videre utbygging av vindkraft.

Det må framlegges en samlet plan som setter energibruk, energieffektivisering og utbygging av ny fornybar energi inn i en helhet. Dette er avgjørende både for å få fram hvilke muligheter som ligger i dagens kraftsystem og for å synliggjøre den framtidige kraftsituasjonen, samt vurdere miljøkonsekvenser i en helhetlig sammenheng. I dag mangler en slik helhetlig plan. Begrunnelsen for en storstilt vindkraftutbygging er mangelfullt belyst. NJFF mener dette utgjør et altfor dårlig grunnlag for vurderinger av miljøhensyn sett i sammenheng med andre samfunnsinteresser, noe som energimyndighetene skal foreta i alle saker vedrørende energiutbygging.

Potensialet i all fornybar energisatsing må inngå i en slik helhetlig vurdering. Det kreves aktiv involvering av alle berørte parter og en dermed mest mulig objektiv vurdering av alle relevante forhold og interesser. I tillegg til natur- og miljø vil dette inkludere forhold som reiseliv, turisme, folkehelse, landskap samt sosioøkonomiske forhold knyttet til leveranser fra norsk næringsliv/sysselsettingseffekt/skatteinngang etc.

En slik plan vil også være en forutsetning for å redusere det betydelige konfliktnivået knyttet til vindkraftutbygging som man ser i dag.

I saker som angår omfattende miljø- og arealinngrep er det særlig viktig at disse behandles iht til relevante internasjonale standarder, innarbeidede nasjonale forvaltningsprinsipper for tilsvarende saker (vannkraft, oljeutbygging etc) og folks allmenne rettsoppfatning. Prosessen omkring nasjonal ramme framstår i dag som overstyrt og dominert av NVE som konsesjonsmyndighet, der andre viktige og legitime interessenter begrenses til kun å gi innspill. Kravet om medvirkning er ofte ikke tilstrekkelig ivarettatt.

NJFF mener det må utarbeides en samlet plan for all videre satsing på fornybar energi som grunnlag for videre beslutninger innenfor energisektoren.

Sekundærstandpunkt - krav ved en eventuell videreføring av arbeidet med nasjonal ramme

NJFF går primært inn for at det ikke skal gis nye konsesjoner til landbasert vindkraft i norsk natur. Det innebærer også at vi mener det ikke er behov for en nasjonal ramme for vindkraft på land, men heller en samlet strategi for en bærekraftig energi-, natur- og klimainnsats.

Dersom myndighetene likevel velger å gå videre med en nasjonal ramme for vindkraftutbygging, ber NJFF om at følgende momenter legges til grunn:

- Også dersom myndighetene går videre med en nasjonal ramme for landbasert vindkraft, må det framlegges en samlet plan som setter energibruk, energieffektivisering og utbygging av ny fornybar energi inn i en helhet.
- Det må legges opp til langt mer involverende prosesser rundt energisaker som sikrer en bedre medvirkning.
I prosessen med nasjonal ramme var det lagt opp til noe involvering. NJFF vil understreke at vi vurderer erfaringene slik at metoden som ble valgt for involvering langt fra er tilfredsstillende.
- Kunnskapsgrunnlaget som er lagt til grunn for forslaget til nasjonal ramme som nå er på høring må forbedres og det må gjennomføres nødvendige tiltak for å innhente ny kunnskap der det foreligger kunnskapsmangler.
- Samlet belastning og virkninger for aktuelle områder må foreligge. Verken vindkraft eller andre inngrep kan sees isolert, men må sees i sammenheng med andre inngrep i de aktuelle områdene, herunder inngrep knyttet til vannkraftutbygging, allerede etablerte vindkraftverk, infrastruktur, hyttebygging mm.
- Alle villreinområder, både de nasjonale villreinområdene og de øvrige, må unntas fra områder hvor det kan søkes om konsesjon. I tillegg må alle inngrepsfrie naturområder, viktige områder for naturmangfold og viktige friluftsområder unntas.
- Det må komme på plass nye og bedre rammer for konsesjonsprosesser og konsekvensutredninger
- Det er behov for presisering av ansvar for at utbygger følger opp konsesjonsvilkår, samt sanksjonsmuligheter dersom dette ikke blir gjort.
- Det må legges klare tidsfrister for konsesjoner og krav om oppdaterte konsekvensutredninger ved MTA-planer.
- Det må gjennomføres konsesjonsprosesser hvor de samlede konsekvenser for natur, miljø og friluftsliv vektlegges sterkere, og slik at det blir en bedre vurdering av de totale samfunnskostnadene.

Behov for nye rammer for konsesjonsprosesser og konsekvensutredninger

Uavhengig av om den nasjonale rammen legges til side eller videreføres i en eller annen form, er det behov for en bred gjennomgang av dagens konsesjonssystem. Det er flere forhold som taler for en full gjennomgang:

1. Manglende tilrettelegging for aktiv medvirkning som sikrer gode prosesser mellom de berørte/involverte aktørene, dvs folk flest, utbygger og kommunen.
Dagens konsesjonssystem må forbedres slik at det legges opp til en mer transparent prosess som har fokus på og sikrer medvirkning. Uten en slik aktiv tilrettelegging, kan det ikke forventes at konfliktnivået vil avta.
I prosessen med nasjonal ramme påpekte NJFF og andre organisasjoner betydelige naturfaglige kunnskapshull. Vi pekte på at det var behov for å bruke vesentlig lenger tid på prosessen med nasjonal ramme for å bedre kunnskapsgrunnlaget, og vi understreket

mangelen på en bred samfunnsmessig analyse av en omfattende satsing på vindkraftutbygging i norsk natur.

NJFF vil poengtere at det er et betydelig potensial for å forbedre medvirkning og involvering av berørte interesseorganisasjoner og ikke minst kommuner i arbeidet med energisaker.

2. Svak samordning i plansystemet

Plan- og bygningsloven (pbl) er bygd opp rundt et system for samordning og de ulike sektorlovene. Gjennom forskningsprosjektet «Evaluerer av plan- og bygningsloven» (EVAPLAN) har man blant annet trukket fram at det er mangelfulle koblinger mellom tiltak etter energiloven og pbl. Dette som et resultat av at Stortinget vedtok i stor grad å løfte energisektoren ut av pbl. NJFF støtter innspillet fra EVAPLAN om at tiltak etter sektorlovene skal søkes løst i planlegging etter pbl, og ber om at myndighetene følger dette opp. Unntaket i pbl for energitiltak må omgjøres for å sikre en bedre og helhetlig sammenheng i plansystemet

NJFF vil understreke at det er behov for å gjøre endringer i pbl slik at energitiltak også omfattes av denne loven. Unntaket energisektoren har fra pbl er nettopp med på å skape grunnlag for konflikter og medvirker til at kommunene og lokalbefolkningen opplever å bli satt på sidelinjen. Konfliktene rundt vindkraftutbygging synliggjør en situasjon som ikke er holdbar.

I denne sammenheng kan det også være relevant å rette søkelyset mot prosessene slik de er i dag, der utbyggere tar direkte kontakt med aktuelle grunneiere for å inngå kontrakter om vindkraftprosjekter før kommunen og andre interesser er kjent med initiativet. Større åpenhet og tilrettelegging for medvirkning allerede i tidlig fase av prosessene er et viktig element for å dempe konflikter og sikre gode prosesser. NJFF mener at det bør legges opp til at utbyggere må søke avklaring med kommunen og kommunale planer for å skape grunnlag for konfliktdeмпing og sikre medvirkning. Gjennom kommunale planprosesser sikres åpne og transparente prosesser der alle berørte får anledning til å uttale seg. Det vil gi et bedre grunnlag for å inngå eventuelle avtaler mellom utbygger og grunneiere.

3. Hensyn til natur og friluftsliv vektlegges i for liten grad

Verken hensynet til tap av natur og hensynet til jakt, fiske og annet friluftsliv blir tilstrekkelig vektlagt. Konsekvensutredningene framstår i mange tilfeller som lite grundige, og gir et for dårlig grunnlag for å fatte beslutninger om eventuell utbygging. I tillegg er konsesjonsprosessene lite transparente. Det er et betydelig rom for skjønn når det skal fattes vedtak om utbygginger uten at det framgår klart av konsesjonsvedtaket hvordan de ulike hensynene er vektlagt i forhold til hverandre.

Det faktum at tap av natur, ved siden av klimautfordringene, er den største utfordringen vi står overfor, kommer i alt for dårlig grad fram som en premiss og vektlegges ikke i tilstrekkelig grad i myndighetenes avveining.

4. Planlagte energiutbygginger sees ikke i tilstrekkelig grad i sammenheng med andre inngrep.

Naturmangfoldloven stiller krav om en vurdering av samlet belastning i forbindelse med planlagte tiltak. Vurderingene som er gjort i forslaget til nasjonal ramme framstår som svært mangelfull. Det er jo nettopp gjennom en vurdering av samlede inngrep/tiltak i et område og

gode konsekvensutredninger, at myndighetene får et tilstrekkelig grunnlag for å fatte en beslutning om utbygging eller ikke.

Også utvidelser/endringer i forhold til eksisterende konsesjoner må underlegges en vurdering i forhold til samlet belastning/sumeffekter av tiltaket.

NJFF vil også understreke at når samlet belastning og sumvirkninger skal vurderes, må det også inkludere alle vindkraftanlegg som allerede er utbygd og vindkraftanlegg som har fått tildelt konsesjon. Utelates disse, vil det medvirke til et dårligere vurderingsgrunnlag, og til at intensjonene med naturmangfoldlovens bestemmelser om samlet belastning ikke ivaretas på beste måte.

5. Økosystembaserte tjenester er ikke tatt inn som en del av konsekvensutredningene. Uten et system for å ivareta de goder og tjenester som naturen leverer, og uten en verdisetting av urørt natur, vil det ikke være mulig faktisk å vise til hva som er det reelle tapet ved vedtak om utbygginger som medfører irreversible inngrep og tap av natur. Framtidige konsekvensutredningsprosesser må ta dette opp i seg for å framskaffe et transparent og nødvendig grunnlag for å foreta helhetlige vurderinger i konsesjonssøknader. Reell verdi også av naturmiljøet og friluftslivet må inngå i dette.

Økosystemtjenesteutvalget foreslo i sin utredning (Naturens goder – om verdier av økosystemtjenester, NOU 2013: 10) blant annet at verdisetting av natur og de tjenester økosystemene leverer må synliggjøres som grunnlag for beslutninger for å unngå en forringelse av naturkapitalen. I dag synliggjøres ikke dette i eksempelvis vedtak om konsesjon for energiutbygginger. Kostnadene ved naturinngrepene blir dermed ikke en del av den helhetlige avveiningen mellom ulike samfunnshensyn som energimyndighetene skal gjøre som grunnlag for vedtak om konsesjon.

I naturmangfoldmeldingen (Natur for livet – Handlingsplan for naturmangfold, Meld. St. 14 (2015 – 2016)) heter det at regjeringen ønsker å utvikle bedre metoder for å integrere bredden av verdier (både prissatte og ikke-prissatte) fra naturmangfold og økosystemtjenester i samfunnsøkonomiske analyser og i beslutningsprosesser på ulike nivå. NJFF ber om at dette følges opp slik at verdisetting av naturverdier kan benyttes som en del av beslutningsgrunnlaget i konsesjonsprosesser.

Miljødirektoratet har i en rapport som ble overlevert til Klima- og miljødepartementet i 2015 rettet kraftig kritikk mot NVE sin praksis i saker om vindkraftkonsesjoner. I rapporten heter det blant annet at «*Det er svært mangelfullt dokumentert hvordan miljøhensyn faktisk er vektlagt i NVEs prioriteringsrunder*». Videre heter det at det er «*vanskelig å se noen gjennomgående konsistens i når konsekvenser for miljøverdier har betydning for konsesjonsspørsmålet eller ikke*». I tillegg mener Miljødirektoratet at det har vært dårlig kvalitet på meldingene. Dette beskriver en uakseptabel situasjon, og understreker at det må på plass et system for å sikre bedre kvalitet i konsesjonsprosessene og konsekvensutredningene. Beslutningsgrunnlaget må styrkes med hensyn til verdsetting av økosystemtjenester, natur og områdenes verdi for jakt, fiske og annet friluftsliv.

6. Konsesjonene gir utilstrekkelige føringer.

Det er uakseptabelt at konsesjonen i realiteten kun omfatter det geografiske arealet hvor en utbygging kan finne sted og hvor mye som kan produseres, mens antall vindmøller, høyde på møllene, plasseringen av disse og endelig plassering av veier og annen infrastruktur først kommer endelig på plass i forbindelse med detaljplanlegging og MTA-planen rett i forkant av en eventuell utbygging. Både berørte kommuner og befolkningen generelt kan oppleve dette som et overgrep. De kan sitte igjen med en opplevelse av å ha sagt ja til noe helt annet enn de får.

De avgjørende detaljplanene er ikke gjenstand for en ny bred høring og det gjennomføres ikke nye konsekvensutredninger. NJFF vil understreke at dette ikke kan aksepteres som et tilstrekkelig grunnlag for å fatte beslutninger om omfattende, irreversible naturinngrep. NJFF mener eksempelvis at endring av vindmøllenes høyde i en MTA-plan i forhold til hva som lå til grunn for vedtaket om konsesjon, må utløse krav om like grundige konsekvensutredninger som i selve konsesjonsprosessen. Et tilleggsmoment er at i saker der det går lang tid mellom konsesjonsvedtaket og detaljplanleggingen, vil tidligere utredninger ikke nødvendigvis fange opp relevante miljø- og samfunnsinteresser.

7. NVE har ikke rettslig hjemmel for å avvise søknader om vindkraftanlegg tidlig i konsesjonsprosessen

Spørsmålet om behov for en rettslig hjemmel for å kunne avslå konsesjonssøknader innenfor energiområdet på et tidlig tidspunkt, har vært gjenstand for fokus ved flere anledninger. Dette har også vært aktuelt i forhold til søknader om vannkraftkonsesjoner. Riksrevisjonen tok opp temaet i sin gjennomgang av effektiviteten i konsesjonsbehandling av fornybar energi (Riksrevisjonens undersøkelse av effektivitet i konsesjonsbehandlingen av fornybar energi Dokument 3:5 (2013–2014)):

«Konsesjonsmyndighetene bør videre vurdere muligheten for å utvikle lovverk og retningslinjer for å kunne avslå åpenbart urealistiske meldinger også etter energiloven og vassdragsreguleringsloven»

Flertallet i Stortingets Kontroll- og konstitusjonskomite fulgte opp dette i sin behandling av rapporten fra Riksrevisjonen.

Også i energimeldingen (Meld. St. 25 (2015 – 2016) Kraft i endring – Energipolitikken mot 2030) var behovet for hjemmel for tidlig avslag på konsesjonssøknader et tema. I meldingen heter det blant annet at departementet:

«vil utrede og legge frem et lovforslag som gir konsesjonsmyndigheten adgang til å gi tidlig avslag i større vann- og vindkraftsaker. Tiltak som medfører vesentlige negative virkninger for miljø eller annen arealbruk, eller har svak prosjektøkonomi, bør kunne gis tidlig avslag. Innenfor denne rammen, vil Olje- og energidepartementet og Klima- og miljødepartementet under lovarbeidet vurdere hva som skal til for at konsesjonsmyndigheten kan gi tidlig avslag»

Et slikt lovforslag er ikke lagt fram, og i forslaget fra NVE til nasjonal ramme for vindkraft er det heller ikke gjort noen vurdering av hvordan konsesjonssøknader om vindkraftanlegg

utenfor de utpekte områdene skal håndteres med tanke på tidlige avslag. Dette er en betydelig svakhet ved hele rammetankegangen.

En rettslig hjemmel til å avvise konsesjonssøknader på et tidlig tidspunkt, må bidra til å sikre et godt samspill av faglige vurderinger blant annet mellom miljø- og energiforvaltningen. Faglige vurderinger fra Miljødirektoratet, fylkesmannen og fylkeskommunene vedrørende hensyn innenfor naturforvaltning, friluftsliv og miljø må vektlegges.

8. Miljøfaglig grunnlag for konsesjoner er ikke gode nok.

NJFF har, sammen med DNT og Norges Naturvernforbund, bedt om at det foretas en gjennomgang av konsesjoner som er tildelt, men der utbygging ikke er realisert, samt for prosjekter som er i søknadsprosess. Bakgrunnen for henvendelsen er en erkennelse av at erfaringer så langt tilsier at de miljøfaglige vurderingene for konsesjoner til vindkraftanlegg er fattet på mangelfullt grunnlag. Kopi av fellesbrevet følger vedlagt.

En videre satsing på fornybar energiutbygging må baseres på et oppdatert og faglig godt kunnskapsgrunnlag. Det må gjenspeiles i standarden for konsesjonsprosesser og konsekvensutredninger. En oppdatering av retningslinjene for behandling av vindkraftsaker må gjennomføres før man eventuelt går videre med konsesjonsprosesser for vindkraft. NJFF ber om at retningslinjene sendes på en bred høring før de vedtas. Målgruppen for retningslinjene med nødvendige kommentarer må inkludere allmennheten, kommuner, utbyggere og andre aktuelle aktører.

Vindkraftutbygging medfører økt bruk av uregulerbar kraft, noe som vil medføre et økt press på mer effektkjøring av vannkraftverkene. Mens vannkraftverk med magasiner er en regulerbar kraft der kraftproduksjonen kan tilpasses behov og etterspørsel, produserer vindkraftverkene når det er vind. Vannkraften vil da, i kombinasjon med vindkraft, sikre fleksibilitet og balanse mellom produksjon og forbruk i kraftsystemet. For å unngå situasjoner med raske endringer i vannstanden i vassdragene når kraftproduksjonen kjøres opp og ned, er det avgjørende at vannkraftverkene har bestemmelser i sine manøvreringsreglement om hvor raskt slik kjøring kan skje. Dette er nødvendig for å unngå situasjoner med stranding av yngel og økt dødelighet, negative effekter for annet dyre- og planteliv, mulige utfordringer knyttet til erosjon mm. Dette gjelder i samtlige vassdrag der det er aktuelt med effektkjøring, og særlig i vassdrag med utsatte bestander av anadrom laksefisk og storørret.

NJFF mener samlet sett at konsesjonsprosessen har så mange og så betydelige svakheter i dag at det er absolutt påkrevet med en grundig revisjon av disse. Dette gjelder uavhengig av om den nasjonale rammen videreføres eller ikke.

Behov for bedre kunnskapsgrunnlag

En forutsetning for en bærekraftig naturforvaltning og en satsing på fornybar energi som også ivaretar naturgrunnlaget og hensyn til friluftslivet, er et godt og oppdatert kunnskapsgrunnlag. Prosessen med utarbeidelse av nasjonal ramme for vindkraft har vist at kunnskapsgrunnlaget er

mangelfullt på en rekke områder. Hensynet til det store omfanget av inngrepene landbasert vindkraftverk medfører, manglene knyttet til kunnskapsgrunnlaget og behovet for å gjennomgå og forbedre konsesjonsprosessene og konsekvensutredningene, tilsier at forslaget til nasjonal ramme må legges til side til dette er på plass. Dette innebærer at det ikke må åpnes for nye konsesjonssøknader før disse forholdene er ivarettatt.

I forslaget til nasjonal ramme legges det betydelig vekt på at man har gjort et omfattende arbeid i forhold til kunnskapsgrunnlaget. Det er helt riktig at det er gjort en betydelig innsats for å samle og systematisere kunnskap som foreligger. Flere av rapportene peker imidlertid på mangler og behov for å oppdatere kunnskapsgrunnlaget. Det er ikke gjennomført tiltak for å framskaffe ny, oppdatert kunnskap eller for å tette kunnskapshull og kartleggingsbehov der dette er påpekt i temarapportene. Det foreliggende kunnskapsgrunnlaget må derfor vurderes med det som utgangspunkt, og ikke som et fullstendig grunnlag. Slik det er nå, bidrar dette til å svekke grunnlaget for de anbefalinger som NVE har gjort om områder som er best egnet og de områder som NVE vurderer til å nesten fylle kriteriene til å være egnet.

Nedenfor vil vi kort kommentere noen av temarapportene som utgjør kunnskapsgrunnlaget.

Villrein

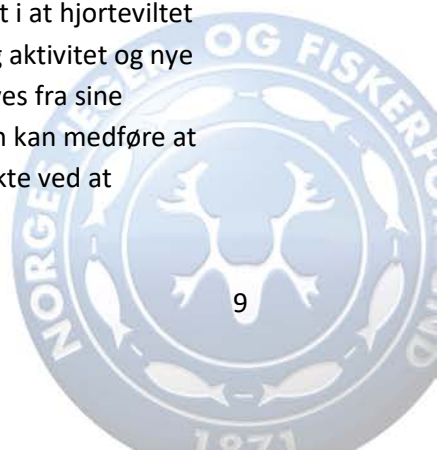
Villreinen skiller seg fra mange av våre andre viltarter ved at det foreligger mye kunnskap om arten, herunder avgrensninger av leveområder for de ulike villreinbestandene og hvilke faktorer som kan påvirke villreinen negativt. Samtidig er det fortsatt et betydelig udekket kunnskapsbehov også når det gjelder villrein. Ikke minst som grunnlag for å fatte gode beslutninger som ivaretar villreinens arealbruk, i forhold til tiltak og aktiviteter mm.

Fagrapporten på villrein (Villrein | M-1309) gir en god oversikt over den kunnskap som foreligger i dag. Også for villreinen eksisterer det kunnskapshull og det er behov for fortsatt fokus på å framskaffe best mulig kunnskap som grunnlag for forvaltningen av villreinen og for å fatte beslutninger som angår villreinen og dens leveområder. NJFF vurderer det også slik at fagrapporten er tilstrekkelig for å kunne konkludere med at Norges ansvar for å sikre en bærekraftig forvaltning av villreinen tilsier at det ikke må bygges vindkraftverk i villreinens leveområder. NJFF mener dette må gjøres gjeldende både for de nasjonale villreinområdene og for de øvrige villreinområdene. Vi ber om det dette legges til grunn for en eventuell videreføring av arbeidet med en nasjonal ramme.

Annet dyreliv

Det er en generell utfordring for mange av våre viltarter at kunnskapsgrunnlaget er mangelfullt selv om vi har god kunnskap om enkelte arter som eksempelvis store rovdyr og i litt varierende grad våre hjorteviltarter. Det er et generelt behov for å styrke kunnskapsgrunnlaget for mange av våre viltarter, herunder også mange av de høstbare viltartene. Når kunnskapsgrunnlaget er tynt, vil det også være utfordrende å være noe annet enn generell i forhold til mulige effekter av vindkraftanlegg.

Når det gjelder hjorteviltet, mener NJFF det ikke er tilstrekkelig å ta utgangspunkt i at hjorteviltet (med unntak av villrein) har en stor evne til å tilpasse seg endringer, menneskelig aktivitet og nye miljø. NJFF savner en beskrivelse og vurdering av hvordan hjorteviltet kan fordrives fra sine opprinnelige områder både i en utbyggingsfase og en driftsfase. Denne mangelen kan medføre at viktige jaktområder går tapt både direkte gjennom nedbygging av areal, og indirekte ved at hjorteviltet endrer adferd.

Friluftsliv

Jaktutøvelsen som en del av det høstingsbaserte friluftslivet må vektlegges i større grad i nasjonal ramme, og viktige områder for jakt, fiske og annet friluftsliv må ekskluderes fra vindkraftutbygging.

På anmodning fra Klima- og miljødepartementet har kommunene siden 2014 gjennomført en kartlegging og verdsetting av sine friluftslivsområder. Selv om Miljødirektoratet har veiledet kommunene i dette arbeidet, er det slik at det kan være store forskjeller mellom kommunene i forhold til hvordan de vurderer og verdsetter sine friluftslivsområder. Miljødirektoratet mener derfor at det vil være usikkerhet knyttet til bruken av kommunenes kartlegging i forhold til den nasjonale rammen. NJFF mener at kunnskapsgrunnlaget om friluftsliv må styrkes. NJFF vurderer denne rapporten som altfor generell, og lite egnet som grunnlag til å gjøre konkrete vurderinger av hvilken effekt vindkraftanlegg kan ha på ulike former for friluftsliv innenfor de utpekte områdene.

Videre vil NJFF understreke at i et arbeid med å styrke kunnskapsgrunnlaget når det gjelder friluftsliv, må det også rettes spesielt fokus på jakt og fiske som en del av det høstingsbaserte friluftslivet. Erfaringene vi har gjort oss så langt, tilsier at utøvelsen av kanskje særlig jakt oppleves som betydelig påvirket av vindkraftanlegg. Det er for lite beskrevet i kunnskapsgrunnlaget hvordan man ser for seg at utbygging av vindkraft vil påvirke den tradisjonelle jaktutøvelsen, bl.a. ved endring av adferd hos hjorteviltet og annet jaktbart (små)vilt.

NJFF mener nasjonal ramme må sette spesielt fokus på jaktutøvelsen som en del av friluftslivet som vil påvirkes av vindkraftutbygging på annen måte enn eksempelvis fotturer.

Jakt og fiske er en viktig del av friluftslivet. NJFF vurderer det som feil tilnærming når NVE sier at friluftsliv i framtidige konsesjonssaker vil bli vurdert i sammenheng med landskap. NVE vil legge størst vekt på negative virkninger for friluftsliv i områder som er spesielt viktige for tradisjonelt friluftsliv der verdien av friluftslivsområdet er koblet til landskapsopplevelsen. NJFF leser da dette som om tradisjonelt friluftsliv i denne sammenhengen omhandler turgåing. Jakt og fiske er imidlertid en sentral del av vårt tradisjonelle friluftsliv, og i denne sammenhengen må det høstingsbaserte friluftslivet håndteres i tillegg til eksempelvis fotturer. Jegere legger også andre forutsetninger til grunn for sin jaktutøvelse, og vil oftest oppleve tilleggskonsekvenser i forbindelse med vindkraftanlegg utover det eksempelvis rene turgåere vil oppleve.

Miljødirektoratet har i rapporten pekt på at det foreligger et kartleggingsbehov:

«Friluftslivskartleggingen i norske kommuner bør ferdigstilles. Kommunene har imidlertid vurdert verdsettingskriteriene så forskjellig at det er behov for en bedre kalibrering før kartene kan brukes i nasjonale analyser, som den nasjonale rammen for vindkraft».

Dette kartleggingsbehovet må følges opp, ikke minst for å få en komplett oversikt over de mest verdifulle friluftslivsområdene i en nasjonal sammenheng. I den sammenheng er det viktig at dette også omfatter jakt og fiske spesifikt.

Sammenhengende naturområder

Verdien av store sammenhengende naturområder har vært vektlagt i en rekke sammenhenger. Villreinen er et godt eksempel på en viltart som lever i store sammenhengende naturområder, og som er sårbar overfor inngrep og tiltak.

Vindkraftanlegg innebærer betydelige og irreversible inngrep. Landbaserte vindkraftanlegg har medført inngrep i norsk natur og bidratt til å redusere de store, sammenhengende naturområdene. Dette er i strid med ønsket utvikling.

Klima- og miljødepartementet har fastsatt 23 miljømål. I miljømål 1.1 heter det: «*Økosystemene skal ha god tilstand og levere økosystemtjenester*». Utviklingen med hensyn til inngrepsfrie naturområder er en av indikatorene for dette miljømålet, og her er status dårlig og utviklingen karakteriseres som negativ selv om regjeringen har som målsetting å ivareta større sammenhengende naturområder med urørt preg.

I forslaget til statsbudsjett for Klima- og miljødepartementet for 2019 (Prop. 1 S (2018-2019)) het det:

«Tapet av naturmangfold er både ei nasjonal og ei internasjonal utfordring. I Noreg er det risiko for tap av naturmangfold og særleg som følgje av arealinngrep, arealbruksendringar og spreiding av framande arter.»

På tross av dette legger man opp til en ytterligere forverring av denne situasjonen gjennom forslaget til nasjonal ramme.

Rapporten fra FNs naturpanel understreker ytterligere utfordringene knyttet til tap av natur, og ikke minst, viktigheten av et kunnskapsgrunnlag som bidrar til å stanse denne utviklingen. I alle de utpekte områdene, vil en eventuell utbygging av vindkraftanlegg bidra inngrep i og fragmentering av naturområder, og dermed også til en utvikling som er i strid med regjeringens mål.

I rapporten om sammenhengende naturområder understreker Miljødirektoratet i sitt sammendrag blant annet at det er betydelige konflikter knyttet til bygging av vindkraftanlegg i større sammenhengende naturområder både i forhold til tap av naturmangfold og i forhold til friluftslivsinteressene. Direktoratet uttaler at «*sammenhengende naturområder øker behovet for en økosystembasert tankegang knyttet til beslutningsprosessen for ny vindkraft*», og de identifiserer kartleggingsbehovet på dette området: «*Miljødirektoratet anbefaler at det utarbeides temakart som viser store sammenhengende naturområder og viktige forbindelseslinjer mellom slike områder. Dette krever blant annet kunnskap om tekniske inngrep og hvordan mennesker og dyr bruker områdene*».

NJFF forutsetter at dette omgående følges opp av Olje- og energidepartementet, og da i samråd med Klima- og miljødepartementet. Dette vil være avgjørende for å kunne foreta nødvendige vurderinger i forhold til ivaretagelse av disse områdene, forhindre tap av natur og ivareta friluftslivet ved eventuelle konsesjonsbehandlinger innenfor de utpekte områdene, samt som grunnlag for å vurdere samlet effekt av tiltaket.

Miljødirektoratet sier også klart at tilpasninger av vindkraftprosjektene ikke vil kunne avbøte tap av større, sammenhengende naturområder, og at bygging av vindkraftverk i slike områder vil medføre reduksjon i områder med urørt preg. NJFF vil understreke at større, sammenhengende naturområder må sikres mot inngrep som vindkraftverk.

Områder som er utpekt som best egnet

Det er krevende og nærmest umulig for frivillige organisasjoner og andre å forholde seg til de utpekte områdene. Områdene omfatter betydelige arealer, det er helt uvisst hvor innenfor disse områdene eventuelle konsesjonssøknader vil komme, kunnskapsgrunnlaget er mangelfullt på en rekke områder og det er i snitt ca 30 % av arealet i de utpekte områdene som ikke vil være egnet for vindkraftanlegg.

Nedenfor følger noen innspill/ kommentarer fra fylkeslag tilsluttet NJFF som synliggjør mangler, og at det er behov for å endre grenser. De har argumentasjon som underbygger at store deler av de 13 foreslåtte områdene ikke kan sies å være egnet for landbasert vindkraft.

NJFF viser for øvrig fra høringsinnspill fra Forum for natur og friluftsliv (FNF) i de ulike fylkene for ytterligere innspill fra fylkeslag tilsluttet NJFF.

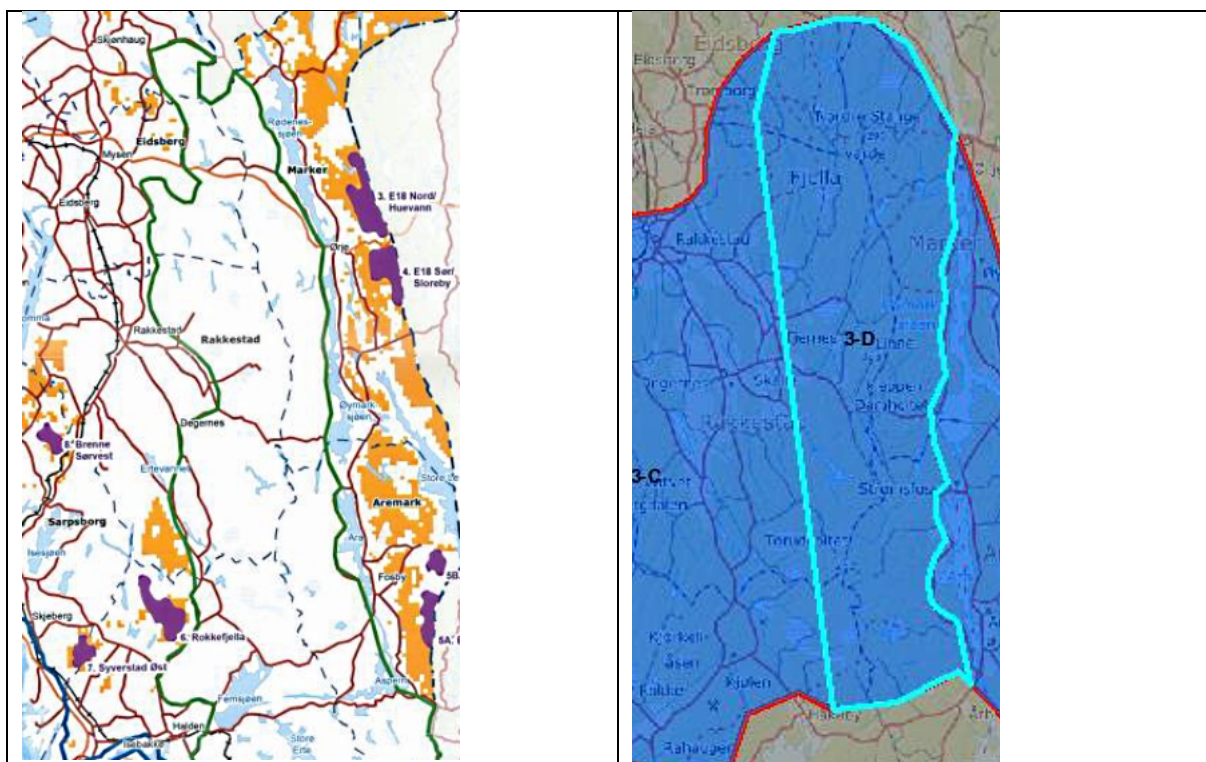
Østfold:

NJFF-Østfold fremhever at gjennomgangen av områdene i Østfold er overflatisk og mangelfull. Dersom dette er nivået på gjennomgangen i øvrige områder i landet, er det ikke det minste rart om det kommer sterke reaksjoner fra mange miljøer.

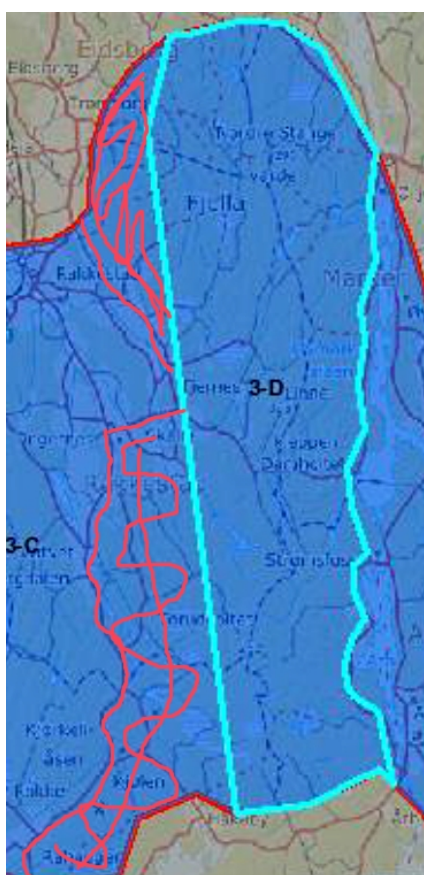
Siden vi kun gjenstår med ett aktuelt område i fylket velger vi kun å fokusere på dette.

Først en åpenbar feil:

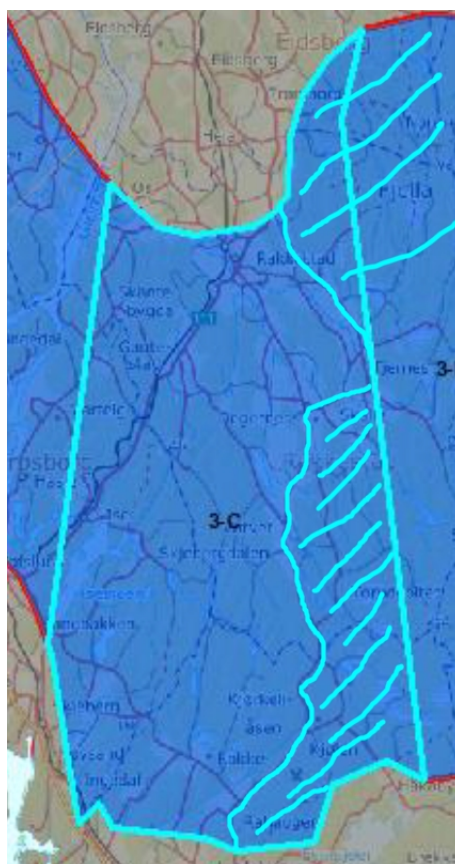
I forslaget til nasjonal ramme for vindkraft er det eget kapittel (55.5, side 194-195) om Østfold fylkeskommunes regionale plan for vindkraft fra 2012. Her viser vi til Analyseskjema Østfold, forslag 3D (Fjella-området vest for Haldenvassdraget). NVE har tatt forslaget om eksklusjon av dette området til følge, men grensa for Fjella-landskapet mot vest er ikke fulgt i forslaget til nasjonal ramme. Det er grensa som er tegnet opp i fylkeskommunens plan som gjelder, og denne grensen må overholdes for at Fjella-området skal være ekskludert. Vi forventer at grensen justeres i hht. fylkeskommunens plan, dvs som vist i kartutsnittene.

Kart: T.v. Fjella i hht. fylkeskommunens regionale plan, t.h. Fjella-eksklusjonen i hht. NVE.

Kart: NVEs eksklusjon av 3-D, korrigert for reelle omfanget av Fjella (rødmerkede områder i vest).

Kart: Dermed blitt nytt område 3-C som det over.

Områder i 3C som ikke har blitt omtalt:

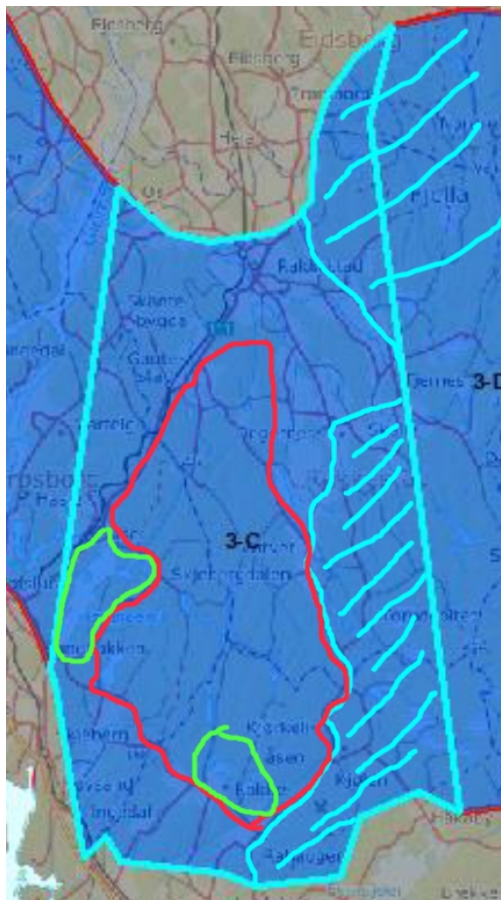
Det eneste NVE har vurdert for området, er at det finnes rovdyr her. Det er vel i beste fall en minimal del av faktagrunnlaget. Derimot er det svært mange andre og bedre naturrelaterte argumenter for å ekskludere mye mer av 3-C. Dette burde vært grundig omtalt av NVE.

Fjella er et viktig naturområde i fylket, og det er et av de største sammenhengende villmarksområdene fra Skjebergmarka og sørover til Rokke. Her ligger en rekke skogsvann med svært lite bebyggelse rundt, og det er relativt sett store områder uten fastboende. Steinalderboplassen ved utsiktstårnet på Høgnipen med tilliggende fornminner, ligger ved grensa mellom Rakkestad, Sarpsborg og Halden. Det finnes et mangfoldig dyreliv fra skogsområder til næringsrike innsjøer med et yrende fugleliv, eksempelvis Bergsjøen. Området brukes av svært mange innbyggere fra de tre kommunene. Området bør ekskluderes (merket rødt under).

Rokkevannet er et svært viktig fugleområde og naturreservat. Det vil være svært uheldig med vindturbiner i nærheten (dette ligger innenfor det røde området, men har i tillegg fått en grønn sirkel).

I tillegg er Isesjøen et mye brukt friluftsområde i Sarpsborg (merket med grønt område i vest).

Dermed blir nytt kart 3-C som følger:

Hedmark

NJFF viser til høringsinnspill fra Tolga Østfjell villreinutvalg, og støtter opp om deres argumentasjon for at vindkraftverk ikke er forenelig med en bærekraftig forvaltning av villreinen.

Villreinutvalget legger blant annet følgende argumentasjon til grunn:

«... Villreinen i Tolga Østfjell forflytter seg hele året rundt i fjellet på jakt etter næring. Fra de høyeste områdene med barflekker vinterstid til de lavereliggende områdene tidlig sommer hvor de finner ferske planter, gress og urter. Trekkrutene går på langs og tvers i hele Tolga Østfjell.

NVE's egne beregninger viser at grunnet omkostninger til oppgradering av nettet rundt dette området, vil utbyggingen måtte bli omfattende, for å gi lønnsomhet. En utbygging av dette området vil derfor stenge reinens mulighet til å ferdes fritt i fjellet året rundt og legge hindringer i veien for næringstilgang, kalving, reproduksjon og villreinens nomadiske livsførsel.

Arealpress er en av flere, men kanskje den største trusselen villreinen i Norge står ovenfor. En vindkraftutbygging i Tolga Østfjell vil frata Villreinen i dette området alt det arealet den bruker og etter stor sannsynlighet fordreie reinen ut av området. En slik fragmentering av Villreinens leveområder er sterkt uønsket. I Villreinemålestokk er Tolga Østfjell et lite område. Undersøkelser fra Sverige på Tamrein viser at rein begrenser sterkt sin aktivitet 3-5 km fra slike utbyggingsområder. En må gå ut ifra at Villrein har langt større skyhet enn tamrein og at denne avstanden vil være et absolutt minimum for Villreinen i Tolga Østfjell.»

Telemark, Vestfold og Buskerud:

NJFF-Telemark har i et innspill til NJFF understreket at område 54 er et svært mye brukt rekreasjonsområde for friluftsliv inkludert jakt og fiske. Flere lokale foreninger tilsluttet NJFF har jaktområder som er berørt av foreslått utbyggingsområde, blant annet Siljan JFF og Bø og Sauherad JFF. Disse foreningene har også rettigheter knyttet til fiske i berørte områder, spesielt Siljan JFF. I tillegg til hytter og gammer som er tilgjengelige for allmennheten. Jakta består i hovedsak av småviltjakt på skogsfugl og hare. For et område i Siljan/Skien og et i Sauherad er det årlig dokumentasjon på yngling av gaupe og disse områdene blir også benyttet til jakt på gaupe. Disse interessene vil bli negativt berørt av en eventuell utbygging av vindkraft i de aktuelle områdene.

Område 54 er også et mye brukt til annet friluftsliv og rekreasjon. Ca 400.000 mennesker rundt de større byene i Telemark, Vestfold og Buskerud har dette område som sitt nærområde. En utbygging i dette området vil bety et sterkt redusert tilbud til denne befolkningen.

Videre har dette området dokumentert en rekke rødlistede arter og det finnes også flere trekkruiter for trekkende fugl av ulike slag i området, både gjess og rovfugl. En stor del av området omfatter Skrim og Sauheradfjella landskapsvernområde og naturreservat, samt at en stor del av foreslått område for vindkraft også ligger inne i Geoparken. Dette er forhold som tilsier at området ikke er egnet for eventuell framtidig vindkraft.

For øvrig vil NJFF vise til en fellesuttalelse fra en rekke natur- og friluftslivsorganisasjoner i de tre fylkene som gir en svært omfattende gjennomgang av natur- og friluftslivskvaliteter, påpeker mangler i kunnskapsgrunnlaget for området og gir en oversiktlig og god samlet vurdering av effekter

av eventuell etablering av vindkraftanlegg innenfor dette området. NJFF støtter opp om dette innspillet, og mener dette gir et godt grunnlag for at områdene tas ut av nasjonal ramme.

Rogaland:

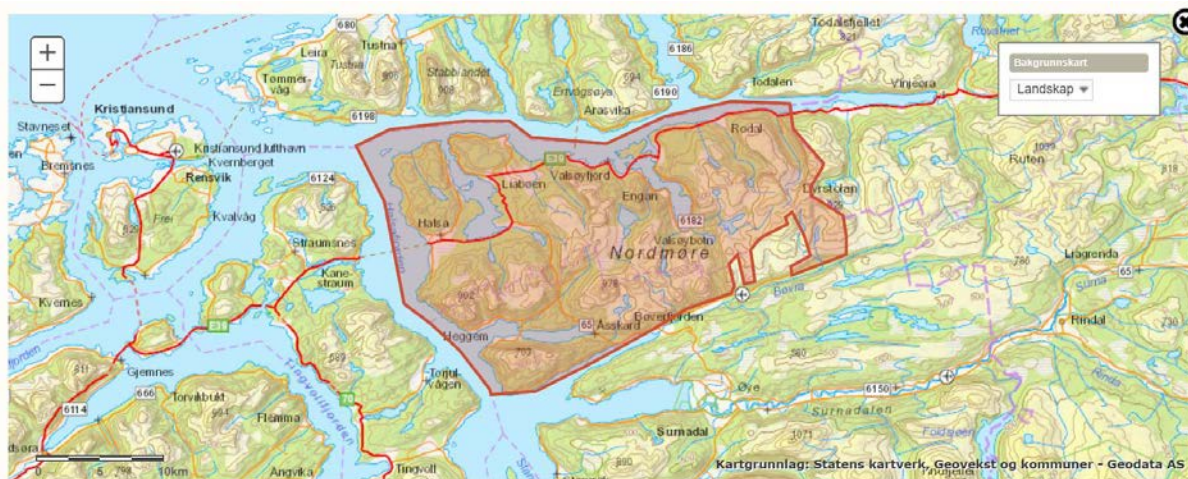
NJFF vil vise til høringsinnspill til forslaget til nasjonal ramme fra Hardangervidda villreinnemnd og Suldal kommune som begge setter fokus på villreinen i Skaulen-Etnefjell, og ber om at også dette området inntas fra vindkraftutbygging. NJFF støtter opp om argumentasjonen fra Hardangervidda villreinnemnd og Suldal kommune. Vi mener dette synliggjør på en god måte hvorfor samtlige villreinområder bør inngå som hardt eksklusjonsgrunnlag i en eventuell nasjonal ramme for vindkraft på land på samme måte som de ti nasjonale villreinområdene.

Møre og Romsdal

Område 23 Trøndelag – Møre

NJFF-Møre og Romsdal viser til at dette området berører Aure og Halså i Møre og Romsdal (samt deler av Surnadal), samt Rindal som gikk over til Trøndelag i 2019.

Innenfor dette området er det store sammenhengende uberørte naturområder, slik som beskrevet i rammeplanen. Dette er ikke tatt hensyn til i utvelgelsen av egne område, eller ved myke eller harde eksklusjoner slik vi ser det. I deler av Halså og på grensa mot Surnadal finnes det et viktig område for småviltjakt. På grunn av arronderingssalget til Statskog de siste 10 årene er det få områder tilgjengelig for jakt for allmennheten i Møre og Romsdal. Derfor er jakt i Blåfjella, Blåfjellakortet, veldig viktig for våre jegere. Blåfjella felles kortområde består av flere utmarkslag og storviltvald i Halså, Valsøyfjord og Surnadal. Våre lokalforeninger har et nært samarbeid med rettighetshaverne og benytter seg av jaktmuligheten i Blåfjella. Bildet viser oversiktskart over området. Her selges det rimelige jaktkort for jakt på småvilt uten hund, og for jakt på smårovvilt.

I tillegg har området rundt 80 fiskevann, med varierende størrelse og beliggenhet. På Blåfjella felles kortområde sine nettsider reklamerer de for et godt fiske etter fjellørret. Både småviltjakt og fiske tilbys gjennom Inatur. Hvordan en utbygging av vindkraft i disse områdene vil påvirke jakt- og fiskemulighetene er for dårlig utredet i rammeplan for

vindkraft. Vi ønsker derfor at dette viktige jaktområdet skal tas ut av Nasjonal ramme for vindkraft.

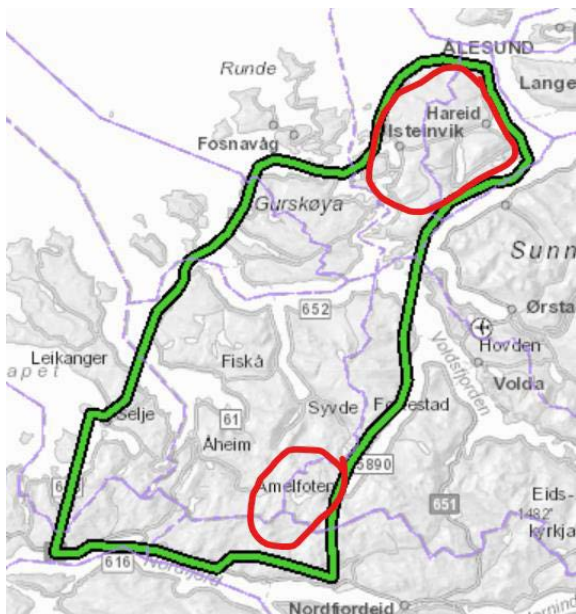
Aure og Halså er av de største hjortekommunene i landet. Innenfor arealet som er plukket ut som egnet på Nordmøre planlegges det allerede utbygging av landbasert vindkraft på Skardsøya i Aure kommune. Ifølge SSB ble det felt totalt 1047 hjort siste jakt sesong i Aure, noe som gjør kommunen til 3. største hjortejaktkommune i hele landet i 2018. Mesteparten av jakta i Aure selges til gjestejegere og jakta har derfor stor betydning både for grunneierne, kommunen og reiselivet. Konsekvensene en utbygging vil ha på hjorteviltet, både i anleggs- og driftsfasen, er ikke tilstrekkelig utredet i rammeplanen etter vår mening. For det første vil vindkraftanlegg i en utbyggingsfase kunne påvirke jaktutøvelsen, enten ved båndlegging av areal eller ved forringelse av kjente jaktområder og jaktposter. I en utbyggingsfase vil hjorten også påvirkes direkte og endre atferd og arealbruk, noe som igjen påvirker jaktutøvelsen. For det tredje vil en utbygging båndlegge areal midlertidig og permanent og fragmentere tidligere sammenhengende områder flekkvis – noe som vil påvirke viltet på lang sikt da det totalt sett blir mindre areal for hjorten. Tap av areal bygger ned bæreevnen og det vil på sikt påvirke bestandsstørrelsen til hjorteviltet. I tillegg vet vi at veier skaper unnvikelsesatferd til hjortedyr. En utbygging vil påvirke hjorteviltets atferd og kanskje stenge bestander ute fra viktige beiteområder.

Område 20 Sunnmøre og Nordfjord

Når det gjelder dette området, viser NJFF-Møre og Romsdal til at området berører Ulstein, Hareid, Herøy, Sande, Volda og Vanylven i Møre og Romsdal.

Hvordan vindkraft vil påvirke jakt og fiske i dette området er ikke beskrevet nærmere i kunnskapsgrunnlaget som foreligger, kun på et overordnet nivå. Jakt og fiske er en viktig del av friluftslivet i disse områdene der aktive lokalforeninger forvalter jakt- og fisketilbud til allmenheten. Blant annet finner en på Hareidslandet et av få offentlig tilgjengelige jakttilbud for småvilt, som også er den eneste plassen en kan kjøpe treningskort for hund i hele perioden båndtvangen er opphevet. På Sunnmøre finner en også mange attraktive fiskevatn som er åpne for allmenheten og noen få som er tilgjengelige gjennom kortsalg. I alle berørte kommuner er hjortejakta en viktig del av det høstningsbaserte friluftslivet. Innad i disse kommunene blir det felt nærmere 1500 hjort årlig. Det felles også store deler småvilt som bl.a. fjellryper og orrfugl i flere av kommunene (450 fjellryper i Volda og Vanylven), der et av de mest bestandsrike områdene ligger rundt kommunegrensa til Volda, Vanylven og Eid, som er plukket ut som et aktuelt område for utbygging av vindkraft. Ved utbygging av vindkraft vil store deler av disse tilbudene bli kraftig påvirket og friluftslivet forringet. Jakt, fiske og friluftsliv i fjellområdene er viktig for våre lokalforeninger innenfor dette utvalgte området og må tas hensyn til i rammeplanen.

Bildet viser rammene for område 20, og de røde sirklene viser viktige områder for småviltjakt (ikke nøyaktig tegnet inn). Åmelfoten nås både fra Vanylven, Nordfjordeid og Volda.

Områder som nesten ble utpekt

NJFF mener det er grunn til å spørre om hvorfor NVE i sitt forslag til nasjonal ramme har valgt å fremme en liste over 9 områder som nesten ble utpekt som best egnet. Det naturlige hadde vært om rammeforslaget kun hadde valgt å presentere de 13 områdene man tross alt har konkludert med er best egnet.

«Nesten områdene» representerer på mange måter en utvidelse av forslaget, og NJFF oppfatter at det i realiteten er 21 områder som er på høring som mer eller mindre aktuelle og egnede områder for etablering av landbasert vindkraft. Vi finner denne framgangsmåten som lite ønskelig, og ber om at de 9 områdene som betegnes som nesten utpekte fjernes fra en eventuell nasjonal ramme. NJFF kan ikke se at denne suppleringskategorien inngikk i bestillingsbrevet som ble sendt fra Olje- og energidepartementet til NVE 9. februar 2017 eller at Stortinget ba om dette i sin behandling av energimeldingen (Kraft i endring – energipolitikken mot 2030 (Meld. St. 25 (2015 – 2016))).

Hvalstad, 27.09.2019

Oslo, 28.06.2019

Til

Olje- og energiminister Kjell Børge Freiberg

postmottak@oed.dep.no

Klima- og miljøminister Ola Elvestuen

postmottak@kld.dep.no

Kopi:

Norges vassdrags- og energidirektorat

nve@nve.no

Miljødirektoratet

post@miljodir.no

Energi- og miljøkomiteen på Stortinget

energi-miljoe@stortinget.no

Krever gjennomgang av miljøfaglig grunnlag for gitte vindkraftkonsesjoner

Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF), Norges Naturvernforbund (NNV) og Den Norske Turistforening (DNT) frykter at det gitt konsesjoner for vindkraftindustri i naturområder der det miljøfaglige grunnlaget i ettertid viser seg å være svært mangelfullt. Våre tre organisasjoner ber om et møte med olje- og energiministeren og klima- og miljøministeren for å kunne presentere saken.

Utbygging av vindkraft innebærer betydelige arealinngrep og potensielt store naturødeleggelser. FNs naturpanel advarer om at naturmangfold forsvinner i stort tempo og at nedbygging og habitatødeleggelse er hovedårsaken til det eskalerende arts- og naturtapet. I Norge vil den allerede planlagte- og konsesjonsgitte utbyggingen av vindkraft bidra til denne negative utviklingen. Blant annet fordi mange konsesjoner er gitt i inngrepsfrie naturområder (INON), leveområder for truede arter, i områder der biologiske registreringer er mangelfulle og der friluftsliv, inkludert jakt og fiske er dårlig utredet.

Vindkraft bygges i verdifull natur

Det skjer nå en omfattende utbygging av vindkraft i kyst- og fjellområder i Norge. NJFF, DNT og NNV mener at mange av prosjektene som nå er under utbygging, er under planlegging (dvs har fått konsesjon) eller som er i søknadsprosess ligger i intakte naturområder med lite spor av større menneskelige inngrep. Mange av vindkraftanleggene fører til en betydelig reduksjon av inngrepsfrie naturområder (INON). Slike arealer er av forskerne vist å ha høyere biologisk mangfold enn naturområder som er mer påvirket av tyngre tekniske inngrep. Naturmangfoldet er ofte dårlig kartlagt, og dermed er det gitt konsesjoner på steder der utbygging truer naturmangfoldet, med resultat at også truede og sårbare arter kan miste sine leveområder. Ofte er dette også områder som er svært viktig for friluftsliv og rekreasjon. Utbyggingen fører til at naturområder blir fragmentert og at sårbare og sjeldne naturtyper og arters leveområder bygges ned. Ødelagte økosystemer gjør natur og mennesker langt mer sårbare for klimaendringene. Våtmarker, myr og skog er viktige både som karbonlagre og for å beskytte oss mot flom og tørke.

Alvorlig kritikk av miljøhensyn i, og behandling av, vindkraftkonsesjoner

I en rapport fra 2015 til Klima- og miljødepartementet kommer Miljødirektoratet med kraftig kritikk av Norges vassdrags- og energidirektorats (NVE) praksis for å gi vindkraftkonsesjoner. Det står: «*Det er svært mangelfullt dokumentert hvordan miljøhensyn faktisk er vektlagt i NVEs prioriteringsrunder*». Og videre «*vanskelig å se noen gjennomgående konsistens i når konsekvenser for miljøverdier har betydning for konsesjonsspørsmålet eller ikke*». Miljødirektoratet mener også at det har vært dårlig kvalitet på meldingene. Denne kritikken ble framsatt av Miljødirektoratet i 2015, men vi opplever ikke at det er fulgt opp av hverken OED eller KLD. Vi minner om at mange av de gitte vindkraftkonsesjonene er gitt i strid med til dels klare anbefalinger fra Miljødirektoratet om ikke å tillate utbygging.

Dagens situasjon

Vi har nå fått en langt mer akutt situasjon knyttet til tap av verdifull natur og biologisk mangfold gjennom dokumentasjonen og rapporten fra FNs naturpanel. Det er også framkommet mye ny kunnskap om biologi, økologi, friluftsliv, kartleggingsmetodikk og miljøvurderinger de siste årene. I noen av vindkraftprosjektene, slik som Sørmarkfjellet og Innvordfjellet i Trøndelag, er det dokumentert svært liten tidsbruk på biologiske registreringer. Det er også dokumentert faglige svakheter i registreringene. I Sørmarkfjellet har etterundersøkelser påvist hubro, Norges største ugle og en art som er rødlistet som sterkt truet. Nå går store naturarealer og trolig leveområder for hubro tapt, fordi gamle vindkraftkonsesjoner er gitt på for dårlig miljøfaglig grunnlag. Behovet for grundigere biologiske undersøkelser og forståelsen av økologiske konsekvenser av inngrep er betydelig endret de siste årene, også som følge av naturmangfoldloven og ny kunnskap. Dette er ikke fanget opp i eldre konsesjoner.

Vi mener disse manglene har en klar parallell til de omfattende underregistreringene som er skremmende grundig dokumentert i vannkraftsaker. Vi viser her til NVEs egen rapport «*Etterundersøkelser av flora og naturtyper i elver med planlagt småkraftutbygging (NVE-rapport 102 -2015)*». Rapporten viste omfattende underrapportering på naturverdier. I hele 14 av 20 miljøutredninger ble det påvist grove avvik. Antall funn av «prioriterte naturtyper» ble doblet fra 30 til 58 da nye befaringer ble gjort. Rødlistede mose- og lavarter ble mer enn firedoblet (fra 11 til 50), mens kategorien «svært viktige lokaliteter» økte fra én til 14! Totalt antall rødlistefunn økte fra 13 til 166.

De påfølgende årene har natur- og friluftsansjoner på eget initiativ finansiert supplerende undersøkelser i flere andre vassdrag som har vært konsesjonssøkt. Dette har medført at OED har sagt nei til utbygginger der NVE har innstilt på konsesjon, blant annet i Øystese og Gjengedal. I en sak som enda ikke er avgjort, i Kvanndalselva i Hordaland, har etterregistreringer gitt samme oppsiktsvekkende resultat. Selv registreringer som bare er et par år gamle viser seg å være for dårlige. Det viser med all tydelighet at det er behov for mer tidsbruk i felt og ikke minst kreves det betydelig mer biologi- og økologikunnskap av registrantene/konsulentene som gjør feltarbeidet.

Samme underrapportering i vindsaker som i vannkraftsaker?

Med erfaringer fra dramatisk underrapportering i mange vannkraftsaker, og med samme erfaringer i noen konsesjonsgitte vindkraftsaker har vi all grunn til å frykte betydelig underrapportering og dårlig miljøfaglig kunnskapsgrunnlag også i mange andre vindkraftsaker. Miljødirektoratets bekymringsmelding allerede i 2015 understøtter dette.

NJFF, NNV og DNT ber derfor om at det foretas nye og langt mer omfattende biologiske kartlegginger i alle vindkraftverk som er i søknadsprosess eller hvor det er gitt konsesjon, og der utbygging enda ikke har startet. Konsekvenser for friluftsliv, inkludert jakt og fiske bør også kartfestes og synliggjøres i langt større grad.

Dette begrunner vi blant annet med at:

1. tidsbruken på feltarbeid for biologisk kartlegging har i flere prosjekter vært oppsiktsvekkende kort og faglig sett lite tilfredsstillende ut fra de store arealene, kuperte landskapet og ofte svake kunnskapsgrunnlaget som finnes i prosjektområdene i utgangspunktet.
2. kartlegging har delvis foregått i et svært smalt tidsvindu gjennom året. Dette fanger kun opp deler av mangfoldet når ikke registreringer gjøres systematisk gjennom hele året. Trekkende arter vil også kunne være fraværende ett år, slik at to år med registreringer kan være nødvendig for å fange opp arter som ikke reproducerer/er tilstede i område hvert år (fugler, sopp etc.).
3. Vurderinger av sumvirkninger gjøres kun innenfor hvert enkelt avgrensede prosjekt uten å ta tilgrensede arealpress og annen utbygging med i de faglige vurderingene. For eksempel vurdering av hubro i fem store vindkraftverk langs kysten av Trøndelag, der påvirkning vurderes i hvert enkelt prosjekt. Ingen av konsesjonene gjør en helhetlig vurdering av den samlede belastningen som de mange vindkraftverkene kan ha på hubro på bestandsnivå.
4. Kunnskapen og kartfestingen av friluftslivet og viktige friluftsområder er de fleste steder svært mangelfull og delvis utført etter forskjellig metodikk.
5. Den faglige metoden for vurdering av faktisk samlet belastning er heller ikke faglig etablert eller utprøvd og varierer mye i metode og innhold fra enkeltsak til enkeltsak.

NJFF, NNV og DNT ber energi- og miljømyndighetene utsette igangsetting av konsesjoner for vindkraftanlegg der bygging enda ikke er påbegynt. Her må myndighetene så fort som mulig foreta en gjennomgang av det miljøfaglige grunnlaget for gitte vindkraftkonsesjoner, herunder også gjennomføre nye, bedre og mer omfattende biologiske kartlegginger som faktisk fanger opp naturverdiene. Resultatene og de oppdaterte kartleggingene må vektlegges i arbeidet med miljø, transport og arealplaner (MTA) i utbyggingssaker og det må gjøres vurderinger av om ny informasjon er så avgjørende at også konsesjonen og vilkårene som er satt, bør oppdateres og gis en ny vurdering.

Vi ber om et møte med olje- og energiministeren og klima- og miljøministeren for å legge frem saken.

Eldar Berli
generalsekretær
Norges Jeger og Fiskerforbund

Dag Terje Solvang
generalsekretær
Den norske Turistforening

Silje Ask Lundberg
Leder
Norges Naturvernforbund